

6. *Крестовська Н. М.* Ювенальне право України : іст.-теорет. дослідж. : монографія / Н. М. Крестовська. – О. : Фенікс, 2008. – С. 136.
7. *Аквінський Ф.* Коментарі до Арістотелевої “Політики” / Тома Аквінський ; переклад з латини О. Кислюк. – К. : Основи, 2000. – С. 143.
8. Нестор. Житіє преподобного отця нашого Феодосія, ігумена Печерського / Нестор // Тисяча років української суспільно-політичної думки : у 9 т. / редкол. : Т. Гунчак (наук. ред.) [та ін.]. – К., 2001. – Т. 1 : (X–XVст.). – С. 304-343.
9. *Панцхава И. Д.* Петрици / Панцхава И. Д. – М. : Мысль, 1982. – С. 124.
10. Домострой / [вступ. сл. Л. Н. Вдовиной]. – Ярославль : Аспол, 1991. – С. 102.
11. Соборное Уложение 1649 года : текст, комент. / АН СССР, Ин-т истории СССР, Ленингр. отд-ние. – Л. : Наука, 1987. – С. 129.
12. *Владимирский-Буданов М. Ф.* Обзор истории русского права / М. Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-н/Д : Феникс, 1995. – С. 394.
13. *Загоровський В.* Духовний заповіт / В. Загоровський ; пер. В. Шевчук // Тисяча років української суспільно-політичної думки : у 9 т. / редкол. : Т. Гунчак (наук.ред.) [та ін.]. – К., 2001. – Т. 2, кн. 1 : (XVI ст.) – С. 250.
14. Права, по которым судится малороссийский народ ... / изд. под ред. и с прилож. исслед. о сем Своде и о законах, действовавших в Малороссии проф. А. Ф. Кистяковского. – К. : Унив. тип. (И. И. Завадзского), 1879. – С. 445.

Опольская Н. М. *Влияние христианской религии на становление прав ребенка.*

Проанализированы отдельные аспекты влияния христианской религии на развитие прав ребенка в I-XVII веках нашей эры.

Ключевые слова: *христианская религия, права ребенка, воспитание ребенка.*

Opol'ska N. M. *Influence of christian religion on becoming of rights for a child.*

The separate aspects of influence of christian religion are analysed on development of rights for a child in I-XVII ages of our era.

Keywords: *christian religion, rights for a child, education of child.*

Острівний Д. М.
Фінансово-правовий коледж
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТАН ДОТРИМАННЯ В УКРАЇНІ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ ГРОМАДЯН ПЕРЕД ЗАКОНОМ І СУДОМ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті висвітлено застосування на практиці концепції дотримання в Україні принципу рівності громадян перед законом і судом, а також озвучені проблеми з цього питання. Висунуто ряд обґрунтованих пропозицій для їх вирішення та вдосконалення Кримінального кодексу.

Ключові слова: *Конституція України, конституційні права, рівність громадян, кримінальний процес, кримінально-правові гарантії.*

Становлення Української правової демократичної держави відбувається нерозривно с процесом оновлення юридичної бази, захисту прав і свобод людини. Як повноправний член світового співтовариства, Україна має запроваджувати в дію міжнародно-правові акти про права і свободи людини, а це в свою чергу вимагає приведення національного кримінального процесуального законодавства у відповідність

до загально визнаних міжнародних норм. Приписи загальної декларації прав людини 1948 році, Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 року та інших міжнародно-правових актів, містять у собі в концентрованому вигляді основні загальноприйняті положення прав та основних свобод людини. З перших століть Української державності і до наших днів, від “Закону Руського” і до Кримінально-процесуального кодексу (далі по тексту КПК) 1960 року на різних етапах історії України простежується тенденція розвитку кримінального процесу. Тобто здійснюється пошук більш оптимальних варіантів розвитку кримінального процесу.

Слід зазначити, що наша держава поступово відходить від тоталітарних уявлень у судочинстві і переходить до більш гуманних норм спрямованих на захист прав і інтересів людини. Разом з тим необхідно зберігати баланс між інтересами суспільства і окремої людини, а їх обмеження повинні існувати в певних розумних межах. Тобто система кримінальної юстиції повинна бути спрямована не лише на посилення контролю над злочинністю, а й на забезпечення прав людини.

Без глибокого і всебічного дослідження принципів кримінального процесу неможливе пізнання самої сутті кримінального процесу та перспектив його розвитку.

Принципам кримінального процесу присвячено ряд праць учених радянського і пострадянського періодів, зокрема: С. Вікторського, А. Коні, А. В. Гріненко; Г. К. Кожевникова, С. Ф. Шумілін; В. Т. Маляренко, С. Васильковського, П. І. Репелика, М. М. Міхейенко, Т. Н. Добровольської, М. С. Строгович та інших.

Права людини належать їй від народження, є невідчужуваними, а тому немає людей із більшим чи меншим обсягом прав – всі від природи наділені одними і тими самими правами.

Конституційний принцип рівності людини і громадянина можна визначити як гарантування кожному члену суспільства, незважаючи на будь-які його індивідуальні ознаки (за винятком обставин, передбачених Конституцією й законодавством), однакових можливостей для реалізації конституційних прав і свобод, покладення на осіб, які знаходяться в однаковому правовому становищі, рівних обов'язків, а також забезпечення рівності всіх перед законом і судом.

В Україні досить гостро постає проблема реалізації конституційного принципу рівності особи. Потенціал Основного Закону в даному напрямку належним чином не реалізовується. Цьому, як правило, перешкоджають такі чинники, як: низький рівень життя населення, корупція на всіх владних щаблях, бюрократизм, відсутність дієздатного громадянського суспільства, порушення конституційної законності, низький рівень правової культури як посадовців, так і громадян та інше.

Закріплення в Основному Законі вказаного принципу є вагомим підґрунтям становлення України як демократичної, соціальної, правової держави. Але потрібно багато докладити зусиль, щоб конституційний принцип рівності особи повноцінно втілювався у суспільно-політичне життя суспільства. Насамперед важливо, щоб громадяни засвоїли досліджувані конституційні положення і займали активну життєву позицію в боротьбі з різними видами прояву нерівності. Однак, рівень правової культури населення сьогодні досить низький, що суттєво впливає на можливість захисту ними своїх прав.

Питання визначення принципу рівності конституційних прав і свобод громадян та рівності громадян перед законом і судом є особливо актуальним. Цей принцип знайшов своє закріплення в статтях 24 і 129 Конституції України та в статті 16 КПК та в ряді законодавчих актів України.

Формально проголошений конституційний принцип рівності особи вимагає свого забезпечення, тобто прийняття заходів, здатних зробити можливість його втілення в життя реальним. Конституційно-правовий механізм реалізації конституційного принципу рівності особи складається із сукупності нормативних і інституційних елементів. Основними напрямками забезпечення вказаного принципу в загальному вигляді виступають: наявність якісної нормативно-правової бази; соціально-орієнтований вектор державної політики й гарантована підтримка соціально незахищених верств населення; забезпечення рівності всіх перед законом і судом; чітке втілення ідеї рівності в процес правотворчої і правозастосовчої діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, органів суду і прокуратури та їх посадових осіб; підвищення рівня правової культури населення, подолання правового нігілізму.

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (стаття 3 Конституції України). Для кримінально-процесуального законодавства це означає, що воно повинно бути зорієнтовано на забезпечення рівних можливостей здійснення учасниками судочинства процесуальних прав і додержання законності.

Так, згідно зі статтею 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, за мовними або іншими ознаками, місцем проживання. А згідно зі статтею 16 КПК "Правосуддя в кримінальних справах здійснюється на засадах рівності громадян перед законом і судом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин".

Кримінально-правовими гарантіями цього принципу є положення статті 161 ККУ згідно яких передбачено кримінальну відповідальність за порушення рівності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії.

В усі часи простежується тенденція на вдосконалення кримінального процесу. Одним з головних аспектів, що визначають зміст майбутнього КПК є завдання кримінального судочинства. Основними завданнями, які пропонує закріпити в новому КПК В. Т. Маляренко є притягнення до відповідальності осіб винуватих у вчиненні злочину та призначення справедливого покарання.

Аналіз діючого кримінального законодавства, а саме додатку до КК у вигляді майна, яке не підлягає конфіскації за вироком суду, дає підстави вважати порушенням цього принципу рівності положення пункту 1 цього додатку про те, що не підлягає конфіскації жилий будинок з господарськими будівлями в сільській місцевості, якщо засуджений та його сім'я постійно в ньому проживають, і який належить засудженому на правах особистої власності чи є його часткою у спільній власності. Таке положення є застарілим, оскільки надає привілеї тим засудженим, які проживають у сільській місцевості. Така недосконалість викликана тим, що при прийнятті нового КК 2001 року законодавцем не були враховані зміни, які сталися в економічному і соціальному житті за часів незалежності, а саме приватизацію квартир, завдяки якій державне і комунальне житло стало належати громадянам на праві приватної власності. Отже, у випадку засудження громадян до такого додаткового виду покарання як конфіскація, суд порушує право рівності громадян, які проживають в місті, оскільки конфіскації підлягає також квартира або частина квартири в якій проживає засуджений і його сім'я, що належить йому на правах приватної власності, чи є його часткою у спільній власності.

Таке становище призводить до порушення не тільки принципу рівності громадян перед законом і судом, а й до порушення принципу особистої кримінальної відповідальності, оскільки при виконанні вироку в частині конфіскації майна квартира, в якій проживає сім'я засудженого, перетворюється на комунальне житло і при цьому страждають члени сім'ї засудженого тому, що змушені проживати в одному приміщенні з чужими людьми. Також порушується конституційний принцип права на житло, оскільки засуджений якому призначене таке покарання, фактично втрачає право на житло. Положення, яке міститься в додатку до КК суперечить декілька статтям Конституції України (21, 24, 47, частина 2 статті 61, 64) – ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду. Разом з тим, слід врахувати положення статті 8 Конституції України, про те, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. А Основний Закон, який має найвищу юридичну силу.

Крім того, згідно статті 64 Конституції України конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків передбачених Конституцією України.

Конституція України дозволяє лише в умовах воєнного або надзвичайного стану встановлювати окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку цих обмежень. Тобто навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтею 24 Конституції України (щодо рівності прав); статтею 47 Конституції України (щодо права на житло); статтею 61 Конституції України (індивідуальний характер юридичної відповідальності).

Таким чином, необхідно внести зміни до чинного законодавства, а саме – в додаток до КК з метою забезпечення в Україні дотримання при призначенні покарання у кримінальних справах такого конституційного принципу як рівність громадян перед законом і судом, бо цей принцип є однією з найважливіших засад демократичної держави і громадянського суспільства. Отже, додаток до КК потребує негайного вдосконалення – в ньому має бути зазначено, що не підлягає конфіскації житло, якщо засуджений та його сім'я постійно в ньому проживають і не мають іншого житла окрім цього.

Використані джерела:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України ст. 16, ст. 24, ст. 129, ст. 161, Київ, Юридична думка, 2009.
2. Конституція України ст. 3, ст. 8, ст. 21, ст. 24, Видавничий дім світанок, 2010.
3. *Маляренко В. Т.* Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: теорія, історія і практика : дис... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2005.
4. *Маляренко В. Т.* Реалізація основних конституційних засад судочинства в кримінально-процесуальному законодавстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – О., 1999. – 242 арк. – Бібліогр.: арк. 203-214.
5. *Элькинд П., Добровольская Т. Н.* Принципы советского уголовного процесса. – М. : Юрид. лит., 1971. – 198 с. // Социалистическая законность. – М., 1972. – № 2. – С. 91-92.
6. *Добровольская Т. Н.* Принципы советского уголовного процесса. Вопросы теории и практики. – М. : Юрид. лит., 1971. – 200 с.
7. *Полховська І. К.* Правова природа конституційного принципу рівності громадян // Пробл. законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 73. – С. 52-57.
8. *Полховська І. К.* Принцип рівності громадян: деякі теоретичні аспекти // Пробл. законності: Респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2005. – Вип. 74. – С. 159-165.

9. www.zakon.rada.gov.ua
10. www.lawbook.by.ru
11. www.expertprava.ucoz.ru

Островной Д. Н. Соблюдение в Украине принципа равенства граждан перед законом и судом и необходимость его усовершенствования

В статье освещено использование на практике концепции соблюдения в Украине принципа равенства граждан перед законом и судом, а также озвучены проблемы по этому вопросу. Выдвинуто ряд обоснованных предложений относительно решений и усовершенствования Криминального кодекса.

Ключевые слова: Конституция Украины, конституционные права, равенство граждан, криминальный процес, криминально-правовые гарантии.

Ostrivnoy D. N. Observance in Ukraine of principle of equality of citizens before a law and court and necessity of his improvement

In the article it was illustrated the usage in practice of the concept of observance of the principle of citizens equality under the law and the court in Ukraine, and the problems on this question were sounded. It was suggested a number of well-founded offers concerning decisions and improvement of the Criminal code.

Keywords: Constitution of Ukraine, constitutional rights, rights citizens, criminal proces, criminal - legal guarantees.

Совенко Б. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

УКРАЇНСЬКІ ДЖЕРЕЛА КАНОНІЧНОГО ПРАВА: ПЯМ'ЯТКИ ЗОВНІШНЬОГО ПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

У статті йдеться про українські джерела канонічного права. Проведено дослідження – пам'яток зовнішнього права Української (православної) Церкви (які складають зміст її канонічного права) в хронологічній послідовності, в різні етапи її державного та правового розвитку (починаючи з періоду становлення християнства на Русі в X ст. та до поч. XX ст.). Визначено їх значення та вплив на формування національного права та релігійної правосвідомості.

Ключові слова: церковно-правові пам'ятки, національні джерела канонічного права, церковна юрисдикція, релігійна правосвідомість.

Дослідження національних джерел канонічного права має важливе теоретичне та практичне значення. Воно дає можливість прослідкувати розвиток державно-церковної правотворчості (в історично-правовому аспекті), встановити нові вектори сучасних державно-церковних відносин, визначити актуальні питання рецепції канонічних норм в сучасне українське законодавство, тощо.

Питання, що стосуються вивчення джерел церковного права християнської Церкви (в першу чергу православної), цікавили науковців з різних галузей знань – істориків Церкви, держави і права, історіографів, каноністів, богословів, юристів, археологів, археографів, філологів-перекладачів та інших осіб як світського, так і духовного станів. Зокрема, їм присвятили в минулому свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І. Огієнко, І. Власовський, О. Лотоцький, М. Грушевський, Б. Боцюрків,